

POSZWA (36) sb f

o jasne; a prawdopodobnie jasne (tak w -a).

sg N poszwa (1). ◇ G poszwy (2). ◇ A poszwę (3) [w tym: -ą (1), -a (1)]. ◇ I poszwą (1). ◇ L poszwie (1). ◇ pl N poszwy (6). ◇ G poszew (15). ◇ D poszwóm (1). ◇ A poszwy (3). ◇ L poszwach (2); -ach (1), -(a)ch (1). ◇ du [N (cum nm) poszwie.] ◇ A (cum nm) poszwie (1) *LibMal* 1544/91v.

Sł stp, Cn notuje, Linde także XVII w.

1. *Pokrowiec, powłoka na kołdrę, pierzynę itp.; culcitae involucrum Cn* (5) : Zeznała thefch y zdrugiego [lege: yz z drugiego] spidwafka kthori othworem ftall dwye poŃchwy wyła y dwyą przeŃczyradlye lozne dobre, powyada yfch poŃchwi yedney y przeŃczyradla poziczela Schimunovi *LibMal* 1544/91v, 1551/164 [2 r.]; [poszwa prosta 1 czeladna *InwMieszcz* 1550 nr 40, 1565 nr 119, 1573 nr 180, 1583 nr 241; 2 Poschwie wielgie *ZapWpolActAdv* 1550 205/110v].

poszwa z czego (1): *poŃzwa cwelichowa Ńpierzynki* Item płachta dobra, i poŃzewka na zagławk. *ZapKościar* 1580/5.

[*poszwa na co*: Poschwy ad plumaticas 12 *ZapWpolActAdv* 1545 202/202; ręczników 13, poszewek na zagłówki kolińskich i cwelichowych 9, poszew wielkich na pierzynę rozmaitych 7 *InwMieszcz* 1575 nr 198.]

W charakterystycznych połączeniach: poszwa biała, cwelichowa, czeladna (3), *prosta, wielka* (3), *zła; poszwa z pierzynki; poszwa na pierzynę.*

[*Wyrażenie*: »poszwa poŃcielna«: poszew poŃcielnych 8 *InwMieszcz* 1585 nr 264.]

2. *Futurał na białą broń, zwykle noszony przy pasie; pochwa; vagina Murm, Mymer¹, BartBydg, Vulg, PolAnt, Mącz; theca gladii BartBydg* [w tym: pl t (26)] (31) : Vagina. eyn Ńcheid PoŃfwy. *Murm* 149; *Mymer¹* [29²]v; *BartBydg* 165; *RejWiz* 150v; *Leop Ez* 21/4, 28, 30; wfiádaiąc ná koń wymknął Ńie mu miecz s poŃzew *BielKron* 114; *KochMon* 28; *BudBib* 1.Par 21/26, *Ez* 21/35; *PaprPan* Hh2v; *Miecz/* gdy ią [Ńloniną] wyŃmáruiefz/ wolniéy w poŃzwy wchodzi/ Rdzę gubi/ bá y poŃzwóm by namniéy nieŃzkodzi. *WyprPl* C2, B; O mieczu PáńŃki/ dokądze Ńie nie vŃpokoiz? Wnidz do poŃzwy twey *PowodPr kt*; [*Leop* 2.Reg 20/8 (*Linde*), *Ioann* 18/11 (*Linde*)].

W charakterystycznych połączeniach: poszwy pańskie, złote; do poszew nawracać ((na)wrocic) (się) (5), *schować; do poszwy wniŃc; z poszew wymknąc się, wyniŃc, wypaŃc; w poszwy wchodzić; przy poszwach nosic.*

[*W porównaniu*: iákoby poŃzwy bez mieczá/ ták im gołe piŃmo bez zdrowego wyrozumienia/ to iefł/ bez Ńłowá Bożego zoŃtáwuie *WujPosN* 1584 I 143 (*Linde*).]

Zwroty: »dobyć (a. [dobywać]) miecza, wyjąć (a. wyrwać) miecz z poszew« [w tym: *dobyć miecza, wyrwać miecz* (1)] (1:2): *BibRadz Iob* 20/25; *BielKron* 239v; *Evagino*, in Bibliis barbare legitur, pro stringere gladium, *Dobyć mieczá/ wyrwać miecz z poŃzew. Mącz* 473b; [*ŁaszczOkulary Cv*].

»włóżyć, schować kord do poszew; włożyć, [wpuŃcić] miecz w poszwy« = *inicere gladium in vaginam PolAnt* [szyk zmienny] (2;1): *BibRadz Ioann* 18/11; A czemuż rychło potym [Jezus]/ gdy Ńie Piotr do kordá rzućil/ od tego go hámuie/ y kord do poŃzew włóżyć każe? *CzechRozm* 238, 227v; [*HistMęki* 1581 aa5].

Wyrażenia: »poszwy (poszwa) u miecza, na miecz« = *vagina gladii Mącz (1:1)*: lán Duch/ pószwę ná miecz z złotá łáwego dáł łobie póczyńić *BielKron 214v; Mącz 473b*.

»nożne [ai od „nóż”] poszwy« (1): Vagina, Nożne pószwy. *Mącz 473b*.

Szereg: »miecz albo poszwa; miecz z poszwą« (1;1): Połłał też pápięż Krolowi Schockiemu póświęcány miecz łpószwą złotą miłsternie opráwiony *BielKron 215v, 123v*.

Przen (4) : Nufz cóści łie to ich wyznánie podobá? (–) Zdá łie być cóś świátłego: ále wždy nie złoto/ ále tylko w pószwach złotych miecz ółowny. *CzechRozm 20*.

Zwroty: »z(e) śrebrnych, [kosztownych] poszew dobywáć miecza ółowianego« (1): Tákże też Diogenes włóyszawłszy iednego á on Philipowi oycu Alexándrowemu pochlebował powiedział: Iż tho bárzo łzpetná rzecz kto ze śrebrnych pózew ółowiánego mieczá dobywá. *RejZwierc 50*; [Ażáż cię nie włótyd/ że z ták kósztownych pózew łłoniowej kóści/ dobywáłz mieczá ółowiánego. *PlutBBud E3*].

»wyjác, wyrwáć miecz z poszew« = *educere a. eicere gladium de vagina Vulg (1:1)*: To mówi Pan Bog. Oto iá do ciébie/ á wyrwę miecz moy z pózew iego/ y zábiję w tobie łpráwiedliwego y niepobożnego. *Leop Ez 21/3, Ez 21/5*.

Synonimy: 1. *naspa, powłoka*; 2. *nożny, pochwa*.